

re számítottunk, de ha valamit másképp csinálunk, s elengedjük a fantáziánkat, akkor ki tudja... szó szerint bármi kiszülhet belőle.

A fent említett problémákat maguk az óra tervezői is látják. Ahogy Romankovics Edit elmondta, tisztában vannak a foglalkozás hibáival, és épp ebből a megfontolásból a kulturális műhely úgy döntött, hogy miután az óra harmadik változata sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, áprilistól *A csodálatos macska* lekerül a műsorról.

Varju Nándor

Egy TIE-ről

Szép Ernő A szomorú királyfi című meséjével töltöttem egy csapat kisiskolás társaságában a délelőttöt. Előbb megnéztük az előadást, aztán játszottak (sajnos csak ők). Figyelve a Kerekasztal TIE előadását tamaskodni kezdtem: vajon biztos, hogy párba kell tartozzon színház és drámajáték? Mitől lehet jó (ami most nem igazán volt az)?

Azt gondolom, az igazán jó művészet mindig inspiratív: egyszerűen juttat el minket a bonyolult igazságok felismeréséig érzeink fonálán vezetve, jóllehet racionalitásunk ugyanezen az úton valószínűleg csődöt mondana.

Ez az előadás ebből a szempontból nem hagy maga után kívánni valót, tekintettel arra, hogy felkavaró színházi élményt nyújt. Inspirációs bázis, hogy úgy mondjam.

Ahogyan a jó TIE-nek, úgy a jó színész-drámatanárnak is különös hatalma lehet. A „civil” színész a néző számára nem civil ember, hanem civil színész. Valaki, aki közvetíteni képes valami megfoghatatlant, mégha éppen most fel is függesztette hírnöki szerepét. Ha játszani hív, az már majdnem varázslat. A vele való játékba könnyebb belefeledkezni, mint feloldódni egy iskolai drámaórán, ugyanakkor a játékos szabadsága is „igazibb”: bármikor visszaléphet a nézők személytelen csendjébe.

Ezért nem értettem, hogy a színpad-nézőtér viszonyával mért nem éltek jobban a drámatanárok: mért nem a gyerekek léptek be a színtérre, miért a színészek léptek ki a rivalda elé, miért tűntek el a díszletek és a kellékek, a fények mesés zezugai, egyszóval: miért „einstandolták” a színpadot, mikor ott lehet igazán játszani?

Van valami közös színpadon és játszótéren (a játszók terén), ami olyan, mint szövetben a felvetőszál: ehhez igazodik minden, ez tartja össze a szálakat. A „mintha” gondolata ez, amely az emberi gesztusokat elválasztja a hétköznapi mozdulatoktól és saját szabályai szerinti formába rendezi. Ezek a formák minden játékban azonosak, s *Kaposi László* rendező különösen szépen használta ki színpadi és gyerekjátékok formai és tartalmi egyezéseit.

A megjelenítéskor alkalmazott „konvenciók” játszi könnyedséggel tértek vissza a foglalkozáson, és a hatás kölcsönösen érvényesült: az egész előadást belengte a gyerekjátékok naiv bája (úgyhogy az erdőben játszó gyerekek jelenete kiemelkedő jelentőséget nyert: a Szép Ernő-i álom: gyerekek lenni mindhalálig éppen rímelt a TIE alap gondolatára: játszani tudni mindhalálig).

Lassított jelenetek, állóképek, táncok, bábos-maszkos „alakoskodások” (a népi gyerekjátékok alapmotívumai) szolgáltatták a mintát az előadáson az azt követő közös játékhoz.

Szóljunk most már a foglalkozásról is. Első lépésként – a szünet után – lazító s egyben a látottakat felidézhető közös táncba kezdtek egy az előadás zenéjével egybecsengő muzsikára. Hiányoltam, hogy most nem játszottak a zene drámai lehetőségeivel úgy, ahogyan azt az előadás során tették. Tánc házi forgatag született, ami önmagában persze élvezetes lehet, de azt gondolom, itt is előkerülhettek volna újra a maszkok, vagy a vidám táncot el lehetett volna táncolni sötétben is pl. tóklámpással, vagy némán, esetleg zene nélkül stb. A táncot követte az előadás szóbeli felelevenítése, s itt következne a következő probléma, a *téma* átszövésének kérdése.

Miért éppen A szomorú királyfi s az utána következő játék (melyet mindjárt leírok) kapcsolódik össze ezen a délelőttön?

A nézők életkora és az előadás közt majdnem tökéletes a harmónia. Ez az az életkor – 9-10 év körül –, mikor a „létezés metafizikája” megválaszolhatatlan kérdések özönét zúdítja a nyíló emberi értelemre. (A nagyszülők is ilyen tájt kezdenek eltűnedezni mellőlünk. Az előadás gyönyörűen jeleníti meg az elmúló-mesélő öregséget.)

Azt nem értem viszont, hogy ezt a nagyszülő-unoka viszonyt miért nem hozzák vissza a drámajáték folyamán? Ha valahol, valamikor, akkor éppen itt volna érdemes továbbszöni a keretjátékot.

Azért gondolom, hogy csak majdnem születik meg az összhang darab és nézői közt, mert az a duplacsavar, amellyel a mese véget ér egyrészt hosszúra nyújtja a matinét, másrészt olyan bonyolult kérdéseket vet fel, amiknek végiggondolásához több foglalkozásnyi időre volna szükség. Úgy tűnt, mintha a drámatanárok is szem elől tévesztették volna az aznapi játék fókuszát.

Megmondom őszintén, nem is igazán sikerült rájönnöm, hogy a három kiscsoportra oszló játékosok mi-féle rejtett cél igézetében játszották végig a délelőtti. Először is, közösen elkezdték megrajzolni a szereplőket. (Pl: Hány éves lehet a királyfi? Milyen nagy ez az ország? stb.) Így a sok „olvasat” helyett egy közös született.

Aztán a színész-drámatanárok élőképeket mutattak az előadásból, amelyeket vissza kellett helyezni a történetbe. Ezáltal a gyerekek már a megjelenítés „eszközeivel” is viszonyba kerültek, elkezdődhetett az őket is mozgósító játék: képzeljük el, hogy a királyfinak születésnapja van, s a falu felkösönti. (Máris bekerültek a történetbe.) Ki mit hoz? (Gyerekek élőképe). A kép megelevenedik, drámatanárok szerepbe lépve a palota lakóiként átveszik az ajándékokat. (Zavarónak találtam, hogy egy a játékhoz kapcsolódó újonnan belépő drámatanár a gyerekek szereppozíciójából játszott, s a közte és kollégái között született improvizációs játék háttérbe szorította a gyerekek esetlenebb próbálkozásait.)

„Mulatság” következett, először a búslakodó királyfi nélkül, majd vele.

A kiscsoportoknak feltett kérdés: hogyan fogják megünnepelni a királyfi elkövetkező születésnapját, mikor már egy éve senki hírét se hallotta, s megünneplik-e egyáltalán?

Ez az indító játék egy teljesen új oldalról közelíti meg a halál-problematikát, most nem az életét féltő királyfi, hanem a királyfit elvesztő másik ember lelke lett a bejárando terep. Felmerül a kérdés, milyen mélyebb viszonya alakulhatott ki a népnek (palotalakóknak) – akiket a gyerekek voltak hivatva játszani – az elvesztett királyfival? Egyszóval: drámai feszültségekkel terhes alaphelyzet-e ez, vagy sem?

Az első csapatban a gyerekek kitalálták, hogy egy jóst hoznak a királynak ajándékba, aki majd megmondja, hol a királyfi. A drámatanár ebből a helyzetből – ő volt a jós – meg tudta volna idézni a pillanatot, amelyben a család tehetetlen tanúja a királyfi elvesztésének. El lehetett volna játszani a sors „szövésének” lehetőségével, illetve ennek lehetetlen voltával. Mindez azonban egyáltalán nem sikerült. Az aznapi játék „mondvacsinált” konfliktusok körül keringett.

A második csapat technikailag is egészen más módszerrel dolgozott, nem a gyors rögtönzés, hanem a hosszú közös megbeszélés indította a játékot, itt azonban a következő hiba ütökött ki: a gyerekek élvezettel merültek el kis, előre elképzelt tevékenységeikben, játékuk azonban elszigetelt maradt, és nehezen szerveződött közös játékká. Született viszont csoportmunkájuknak egy szép pillanata (az utólagos bemutató során): mikor az öreg részeges hangos vitatkozásba fog a félénken suttogó királynéval a palota kapuja előtt, mert mindketten a távol lévő királyfi születésnapját ünnepelnék, csak az egyikük titokban, a másikuk nagy tivornyával, ahogy szokta. A feszültség forrása itt a király tiltó parancsa s egy szorongató érzés; ünnepelnék is, siratnák is a fiút.

A harmadik csoport is konfliktusra élezett helyzetet teremtett, valaki lázít a királyi család ellen, hogy mi-nek az ünnepség, ha úgyis meghalt a fiú. Itt sem mélységben, hanem „széltében” haladtak, hosszan játszották például, hogyan is dolgozhatnak az emberek a mezőn. Végül szerkesztettek egy végrendeletet, amelyet a király írt, fia halála esetén lányára hagyva az országot. Előre eltervezett, terméketlen ötletnek éreztem.

A „bemutatókat” néhány levezető kérdés követte (ezen kérdések sokkal érdekesebbek voltak, mint az azt megelőző játék) pl: Hol látta a királyfi a szellemeket? Miért nem tudott bemenni a tündérek birodalmába, mikor a halál elengedte? Mikor halt meg?

Bevallom, szívesebben láttam volna egy az előadáshoz más szál mentén igazodó foglalkozást.

Heindl Vera

